

2014 metai, Edinburgas

„Sveiki atvykę į Drumbeigo senelių namus“. Šie žodžiai iškaboję tarsi šaiposi iš manęs – stoviu merkiama lietaus prie stiklinių durų, susikūprinusi, prikišus ausį prie skambučio, vildamasi, kad kas nors išgirs mane ir atidarys. Vis labiau gūžiuosi, bandau prisiploti prie sienos, nuo žemų nuožulnių stogo latakų vanduo upeliais teka man per kuprą. Vėjas saujomis plėšo geltonus lapus nuo platanų, ratu supančių pilką akmeninį pastatą, lapai trankosi į langus, prilimpa, bet lietaus upės nuplauna juos ant žvyro. Nekantraudama dirsteliu į laikrodį, mintimis jau grįžtu namo. „Ar Denas susitvarko vienas? Ar nepamiršo duoti Finui vaistų?“ Darsyk spusteliu skambutį, šįkart ilgiau ir nuožmiau.

– Atleiskit, kad teko palaukti. Pasirašykite štai čia, – administratorė paduoda man aplanką ir tušinuką. Išsineriu iš permirkusio apsiausto, kad vanduo nuo rankovių nežliaugtų ant nublizginto stalviršio. – Ar esate lankiusis anksčiau?

Papurtau galvą, brūkšteliu savo pavardę ir datą. Langelyje „Ką lankote?“ įrašau „Ponią E. Dalrimpl“.

Moteris atverčia lapą ir perskaito.

– O, jūs pas Elą? Kaip miela. Ji šauniai išikūrė, sūnus nuolat užsuka, bet smagu sulaukti naujų lankytojų.

Susigūžiu lyg prasikaltėlė. Noriu jai paaiškinti, kad negalėjau atvykti: *dirbu mokytoja visą mielą dieną, suprantate, mano sūnus turi bėdų, nelengva rasti laiko...* Bet nuryju visus pasiteisinimus ir pri-

siverčiu mandagiai nusišypsoti, pirštais kedendama plaukus, kurie tvankiuose senelių namuose jau ėmė pūstis nelyginant šiltnamyje.

Atvykau po dėdės Robio skambučio.

– Ji labai džiaugtūsi tave matydama, Kendra, jei tik galėtum rasti laiko. Nori tavęs kai ko paprašyti. Bet turiu perspėti: šiomis dienomis ji nėra stipri. Labai pasikeitė nuo tada, kai paskutinį sykį matei ją namie. Pastaruoju metu jos mintys labai chaotiškos.

Jis kalbėjo švelniai, bet galėjai nujausti, kad prašo primygtinai. Man pasidarė dar nesmagiau, kad iki šiol neaplankiau Elos.

Mano mama ir senelė Ela nebendruoja – kalti kažkokie sudėtingi ir paslaptingi motinos ir dukters vaidai, apie kuriuos jos niekad nekalba, – todėl būdama vaikas aš retokai matydavausi su Ela. Dėl to dabar ją lankyti man tikra kančia. Abejoju, ar prisipažinsiu mamai, kad šiandien buvau senelių namuose. Atrodė, lyg ją savotiškai išduodu, nors pati nesuprantu kodėl. Žinau, kad net jei atsargiai įpinčiau tai į pokalbį, kitame laido gale mama purkšteltų ir tuojau pat pakeistų temą.

– Lipkit į antrą aukštą ir eikite iki pat koridoriaus galo. Jos kambario durys – paskutinės kairėje, – šypsodamasi paslaugiai paaiškina administratorė.

Prie valgyklos durų sklando tirštas gaižus verdamų kopūstų kvapas ir maišosi su kitais – oro gaiviklio ir dezinfekcinio skysčio – kvapais. Žingsniuojant storu mėlynu kilimu, negirdėti nė garselio. Dingteli, jog lifte ims kamuoti klaustrofobija, todėl lipu laiptais ir pasidžiaugiu turinti sveikas kojas. Užlipusi į antrą aukštą išprakaituoju, net pakaušį dilgsi nuo mušančio karščio. Timppteliu vilnonio megztinio apykaklę, vildamasi bent kiek atsivėsinti, stengiuosi giliai kvėpuoti. Įdomu, kaip senelei sekasi apsiprasti su slogia šios institucijos atmosfera, kad ir kaip švaru ir šilta čia būtų? Ar slaugytojai geranoriški? Ar ja rūpinasi? Ar ji ilgisi laisvės kaip

Morningsaide, savo didinguose namuose su erdviais kambariais, pilnais per gyvenimą sukauptų daiktų? O gal visa tai jai neberūpi? Gal pamiršo – kaip ir daugybę dalykų šiomis dienomis? Jos protas atsikrato prisiminimų, kaip ji pati atsikratydavo daiktų, pasilikdama tik pačius būtinausius. Paskutinėmis gyvenimo dienomis sumažėjo ne tik gyvenamoji vieta, bet ir gyvenimas, jos pačios esybė tarsi susitraukė.

Ant paskutinių durų kairėje išpaisytas numeris 12, o metaliniame rėmelyje po juo – kortelė su dailiai kaligrafiškai išraitytais vardu ir pavarde: „Ela Dalrimpl“. Tai jauno žmogaus rašysena, o ne pasvira, išvedžiota drebančia ranka, būdinga senelei, kai ant atvirukų rašydavo kalėdinius sveikinimus.

Kambaryje priešais garsiai plyšauja televizorius. O stabtelėjusi prie senelės Elos kambario durų, už jų negirdžiu nieko. Tyliai pasibeldžiu. Gal ji miega? Galėčiau palikti raštelį ir išliūkinti jos nepažadynusi, grįžti namo, pasižiūrėti, kaip laikosi Finas, paruošti vakarienę, ištaisyti namo parsineštus trisdešimt vieną rašinių tema „Kas kaltas dėl Makbeto tragedijos?“ Įtariu, kad kai kurie rašiniai ir patys bus tikra tragedija.

Baisiai knieti apsiskuti ir išeiti. Juk nemeluočiau sakydama, kad bandžiau su ja pasimatyti, sąžinė būtų rami. Kita vertus, turiu pripažinti, kad ir namo grįžti nesinori. Pastaruuju metu nuolat taip jaučiuosi, žinau, kad peržengusi namų slenkstį vėl vengsiu pažvelgti į Deną, nes nebenoriu matyti to niūraus žvilgsnio, regėti vyro akyse kaltės šešėlio, kurio jam nepavyksta nuslėpti išvydus mane, pervargusią po eilinės darbo dienos. Abu bandysim apsimesti, kad viskas gerai. Jis nutaisys ryžtingą veidą, stengsis įtikėti, kad šį kartą išsiuntęs gyvenimo aprašymą sulauks gerų žinių, o aš prisivertusi linksmiai ir žvaliai pasakosiu apie dienos įvykius, išspausiu šypsena, papasakosiu kokią linksmą istoriją ar ką leptelėjo kuris iš mano

mokinių. Bet abu žinosim: nors stengiamės vienas kitą apsaugoti, mudu labai nerimaujame dėl užgriuvusių finansinių sunkumų ir ypač dėl ateities. Kas laukia mūsų nuostabaus, tačiau tokio nesukalbamo sūnelio? Finas nuo pat gimimo buvo ypatingas vaikas, bet daktarai vis sakydavo, kad jo vangumas pramaišiu su siaubingais, šturpinančiais išsiūčio priepuoliais – tai dėl pilvo dieglių, dygstančių dantų ar kokio neįvardijamo „viruso“. Kai jam suėjo dveji, gydytojai pagaliau prakalbo apie vaiko „raidos sutrikimus“ ir ėmė mus siuntinėti pas specialistus; tie galiausiai diagnozavo sūnui autizmą. Nuo tada kiekviena diena – nuolatinė kova: tai bandom padėti Finui susidoroti su pykčio ir baimės priepuoliais, tai kovojam su visokiom įstaigom dėl geresnio gydymo. Ir nors mudu su Denu kasdien šypsomės, naktį tarp mudviejų ir vėl atsi-veria bedugnė, gulim kartu lovoje, bet mus skiria mylios. Tarytum abu skęstume kiekvienas savo nerimo jūroje, nesugebėdami ištiesti rankos ir ištraukti vienas kito į krantą. Kasdien tolstam vis labiau, nebepavyksta sukaupti jėgų ir grumtis su povandenine srove, tempiančia mus žemyn.

Iš gretimo kambario išeina seselė, nešina kažkokiu daiktu, uždengtu rankšluosčiu. Ji man šaltai šypteli, aš vėl atsigrėžusi į Elos kambario duris pabeldžiu darsyk, šį kartą garsiau. Švelniu, amžiaus nualintu drebančiu balsu, primenančiu senuosius 78 apsisukimų gramofono įrašus, kurių kadaise klausydavosi, senelė ištaria:

– Užeikit.

– Senele, čia aš, Kendra. Atėjau pasižiūrėti, kaip laikaisi, – man pačiai savas balsas atrodo svetimas, kažin koks perdėtai žvalus dėl sąžinės graužaties.

Nežinau, ar ji mane pažino. Sykį, kai užsukau pas ją į namus, senelė mane pavadino Rona ir jos raukšlėtas veidas nušvito: ji pamane, kad duktė pagaliau atėjo jos aplankyti.

– Aš ne Rona, o Kendra. Ronos duktė, prisimeni? Neabejoju, kad mama vieną dieną irgi užsuks tavęs aplankyti. – „Verčiau pasukbėtų, kol dar ne vėlu“, pagalvojau, bet garsiai neištariau.

Rona jau daugybę metų neatvažiuoja į Edinburgą, atsisako pasimatyti su motina, tad viskuo rūpintis tenka dėdei Robiui; jam teko ir pačiam atgabenti senelę čionai, iškuopti jos namą ir paruošti parduoti.

Bet iškart tampa aišku, kad šiandien – viena iš gerųjų dienų. Senelės akys šviesios, o protas aštrus.

– Kendra, brangioji, kaip miela. Eikš, prisitrauk kėdę. Tu visa šlapia! Pasikabink palatą štai ten prie radiatoriaus, kad apdžiūtų. Šiandien oras siaubingas.

Apkabinu senelę ir pajuntu, kokia ji liesa, kokia gležna oda jos skruosto, glustelėjusio prie manojo.

Atsitempiu kėdę arčiau ir apsidairau. Robis su žmona Džene gerai pasidarbavo: tuos keletą daiktų, kuriuos senelei buvo leista atsivežti iš namų, išdėliojo taip, kad nykus kambarys su magnolijų ornamentais ant sienų taptų jaukesnis, asmeniškesnis.

Jie pakabino Elos paveikslus, tarp jų ir mano mėgstamiausią – su paplūdimiu ir burlaiviu – ant sienos priešais lovą, kad būtų matyti gulint. Ant grindų patiesė porą senųjų kilimėlių, kurie, nors metų metus trypiami tūkstančių kojų nusidėvėjo, vis tiek švyti brangakmenių spalvomis. Knygos ir smulkmenėlės išdėliotos ant lentynų, Robio padirbdintų taip, kad tilptų prie dviejų kambario sienų ir po langu, pro kurį atsiveria vaizdas į medžių viršūnes ir iki pat Edinburgo pilies – toji apšviesta plūduriuoja tolume tarytum laivas, supamas audringų bangų, – miško medžių viršūnių.

Ant spintelės prie lovos stovi dailus tamsiai mėlynas dubuo. Jame, perskrostame nelyginant žaibo ir išvogtame gryno aukso gijų, guli sauja jūros kriauklių. Tos kriauklės kažkodėl atrodo ypa-

tingos. Tarytum ir niekuo neišskirtinės – paprasčiausiai surinktos vaikštinėjant pakrante, bet jei senelė saugojo jas šitiek metų, vadinasi, vertingesnės, nei gali pasirodyti: jos primena nuostabias atostogas prie jūros kadaise, paplūdimy prabėgusias dienas, besimėgaujant saule, vėju ir jūra. Nuryju gerklėje staiga atsiradusį emocijų gumulą.

– Kaip sekasi įsikurti, senele?

Žinau, jog išsikraustyti iš namų Elai buvo sunku, tarytum būtų buvusi priversta pripažinti, kad yra nugalėta, kad artėja pabaiga. Pastebiu, jog man uždavus klausimą jos veide šmėsteli liūdesys. Bet tuoj susiima, nutaiso įprastinę ramią šypsena ir atsako:

– O, visai neblogai. Ši vieta būtų visai neprasta, jei neknibždėtų tiek senukų.

Šypsodamasi linktelio.

– Suprantu. Būdama devyniasdešimt ketverių, tu savęs prie jų nepriskiri, ar ne?

– Aišku, ne, – ji apsimestinai nustebusi kilsteli antakius. – Kad ir kaip atrodau, iš tiesų man vis dar septyniolika. Supranti, turiu teoriją, kad nugyvenus tiek, kiek aš, atmintis pasirenka, kokio amžiaus nori būti. Šiandien ji sugražino mane į laikus, kai buvau aštuoniolikos.

Sunerimusi nepatikliai dėbteliu į senelę; gal jai užėjo vienas iš tų priepuolių, kai smegenys nebefiksuoja naujausių prisiminimų ir nuneša atgal į praeitį? Žiaurus senstančio proto triukas, po truputį atimantis ją iš mūsų.

Bet akys žvitrios, įbestos į mano veidą. Matyt, pastebėjo žvilgsnyje šmėkstelėjusį nerimą, nes abiem delnais suima mane už rankos.

– Nesijaudink, Kendra. Erzinu tave? Šiandien esu realybėje.

Išraustu, uždėjusi kitą ranką ant josios, drąsiau pažvelgiu į ją. Staiga pribloškia mintis, kad ji žino – kad supranta netenkanti at-

minties, kad jos proto liepsnelė, iki šiol degusi taip ryškiai, dabar blėsta. Man vėl užspaudžia gerklę, tad nieko nesakau.

– Bet suprantu, – kalba senelė, – kad man palengva atsisuka varžteliai.

Aš bandau protestuoti: *netiesa, tau viskas gerai*, lyg nuo melo kuri nors pasijustume geriau, bet ji spusteli man ranką.

– Ne, mieloji, tikrai. Nėra reikalo apsimentinėti, kad nieko nevyksta. Todėl noriu paprašyti vienos paslaugos. Tau gerai sekasi dėlioti žodžius, o aš būdama čia, – ji galva parodo į šį kambarį, vienintelį jai likusį turta, – turiu marias laiko ir daugybę prisiminimų. Taigi kol viskas neišgaravo, norėčiau, kad juos užrašytum. Kad papasakotum manąją istoriją. Ar galėtum tai padaryti? Dėl manęs. Pamenu, sakei, kad nori būti rašytoja. Štai tau ir proga išbandyti save.

– Taip, bet žinai, kaip sakoma? Tie, kas tikrai gali, tie ir daro, o kas negali – moko. Betgi, žinoma, senele Ela, mielai užrašysiu tavo prisiminimus. Vienintelė bėda – laikas. Galiu ateiti tik po pamokų, nors gal pavyktų dažniau užsukti per atostogas. Aišku, turiu galvoti ir apie Finą...

Vėl ima graužti kaltė ir aš nutylu. Žinoma, galėčiau rasti laiko, bet Denui toks stresas, kai tenka ištisą dieną sėdėti namie su mūsų mielu audringu berniuku. Žinau, jam labai sunku nuolat matyti, kad Finas „kitoks“, jis kankinasi svarstydamas, kas sūnaus laukia ateity... Kaip autizmas vystysis jam augant? Kas juo rūpinsis, kai mūsų nebeliks? Turėdamas laisvą minutę Denuis atsipalaiduoja siuntinėdamas gyvenimo aprašymus, nelabai tikėdamas, kad iš to kas išeis. Šiomis dienomis sulaukiam tik blogų naujienų: buvę kolegos taip pat sėdi be darbo, nuolat plaukia neigiami atsakymai iš įmonių, todėl mano vyras nelaimingas kaip niekada anksčiau.

Ela linkteli, atitraukia rankas ir nosisukusi atidaro spintelės stalčių.

– Žinau, kad esi užsiėmusi, mieloji, nenoriu iš tavęs per daug reikalauti. Taigi paprašiau Robio, kad nupirktų man va ką, – ji pamojuoja mažu diktofonu. – Siūlau štai taip: aš įrašysiu savo prisiminimus, tada duosiu tau kasetes ir galėtum patogiai šifruoti namie laisvu laiku. Dar įduosiu tau šiuos albumus, gal padės viską geriau įsivaizduoti, ir žmones, ir vietas.

Ant grindų prie lovos guli batų dėžutė, perrišta virvele, ir didesnė kartoninė dėžė, pilna nuotraukų albumų kietais viršeliais. Paimu viršutinį albumą ir atverčiu juodus puslapius ties viduriu. Į mane rimtai žvelgia mama vaikystėje. Po nuotrauka baltu rašalu – matyt, tam reikalui turėjo specialų rašiklį, – dailiu senelės Elos raštu išraityta: „Rona, 8 metai.“

Pakeliu akis į Elą, kaip visada svarstydamą, kas *iš tiesų* įvyko tarp mano mamos ir senelės. Tas pyktis tvyro tarp jų kaip ledo laukas, šaltas ir nepereinamas, su begale pragarmių, kurias tarp jų atvėrė gyvenimas.

Ela vėl uždeda delną man ant rankos, šįkart spusteli tvirčiau ir prabyla:

– Prašau, Kendra. Mano laikas jau baigiasi. Kol dar ne per vėlu, kol dar visko nepamiršau ir yra kam papasakoti, gal užrašytum mano istoriją?

Darsyk pažvelgiu į mergaitės dailia balta palaidinuke ir dryžuotu mokykliniu kaklaraiščiu nuotrauką: ant baltų plaukų plastikinis lankelis, paslaptingos tamsios akys. Ūmai suvokiu, kad senelė ne tik prašo paslaugos, bet ir kai ką siūlo mainais. Galbūt nori atskleisti tiesą? Ir kad drauge tai aptartume?

Žiūrėdama į dėžę su albumais galvoju: kaip mažai žinau apie savo senelės gyvenimą. Dėl jos ir mamos nesantaikos aš retai ma-

tydavau Elą; tik kai atvykau į „Morei Haus“ mokyklą atlikti praktikos, kai susipažinau su Denu ir ištekėjau, tik tada ėmiau dažniau bendrauti su senele iš Edinburgo. Įsisukusi į savo pačios gyvenimą, kupiną sunkumų, žvelgiau į ją kaip į paprasčiausią pagyvenusią giminaitę, kuria, kad negrauztų sąžinė, kartais privalu pasirūpinti, kai Robis su Džene užsiėmę.

Taigi turiu prisipažinti, kad susidomėjau albumais ir nuotraukomis iš mamos ir dėdės Robio praeities. Be abejo, albumuose rasiu ir miglotai atmintyje išlikusį senelį, kuris mirė, kai buvau septynerių. Pamenu ilgą kelionę mašina į šiaurę iš Londono į laidotuves, vėjo košiamą škotišką bažnyčią, kūkčiojančią mamą ir kad tėvui niekaip nepavyko jos nuraminti, trapius sausainius ir apelsinų sultis senelės Elos namuose po visko. Nelikome nakvoti, nors buvo daug laisvų kambarių.

– Mieliau nakvočiau pas Robį, – išgirdau mamą sakant tėčiui staiga suplonėjusiu ir pagarsėjusiu balsu.

Prisiverčiu mintimis grįžti į dabartį, pažvelgiu į senele; jos akyse – ir klausimas, ir maldavimas.

– Gerai, sutarta, – nusišypsau, ir ji lengviau atsidususi taip pat šypteli.

– Vyliausi, kad sutiksi! Štai pirmos dvi kasetės. Paprašiau Robio nupirkti dar vieną tokį įrenginį, kad galėtum klausytis namie. – Ji padeda storą voką į dėžę ant albumų. – Ir dar, Kendra, rašyk savais žodžiais. Išklausk mano pasakojimą, perimk vaizdinius ir surašyk kaip pridera. Pasitelk savo talentą. Kad kiti skaitydami suprastų.

Vėl lėtai linktelio pajutusi tą primygtinį prašymą, slypintį jos žodžiuose.

Staiga nusmelkia jausmas, kad mane tiriamai ir viltingai stebi dvi poros akių: vienos akys – Elos, o kitos žvelgia iš nuotraukos, gulinčios man ant kelių, – mano mamos akys.

PIRMA
DALIS

1938 metai, Rė sala

Mergina stovėjo ant molo ir žvelgė į keltą, nuplukdysiantį ją į salą, per mėlynas bangas lėtai atpūkščiantį priplaukon.

Pasidėjusi ant žemės kreminės spalvos odinį kelioninį krepšį, nusimetė siaurą švarkelį ir išsilaisvinusi iš pančių leido šiltai Prancūzijos saulei glostyti odą. Rankų oda buvo blyški po ilgos žiemos šiaurėje; tais metais apie pavasarį nebuvo nė kalbos, tad dabar ji jautėsi kaip plaštakė, išsiritusi iš gličios lėliukės ir staiga įgijusi sparnus, tarytum išskleidė juos ir ėmė gerti karštį, šviesą ir spalvas.

Vėjas kedeno medaus geltonumo plaukus, vėsino kaklą ir įraudusius skruostus nelyginant švelnus vandenyno, tyvuliuojančio toli, už plokščiosios salos iki kito pasaulio krašto, atodūsis.

Ji sukorė ilgą kelią iš Edinburgo, patyrė daugybę nuotykių. Tačiau juto ne nuovargį, o baimę prieš susitikimą su naująja šeima; keltui atplaukiant, bauginanti akimirka vis artėjo. Mama neklausė Elos, įtikinėjančios, kad jai jau septyniolika ir galinti puikiausiai susitvarkyti pati, palydėjo merginą iki pat priplaukos, važiavo drauge naktiniu Londono traukiniu ir miegojo kaip kūdikis ant gretimo gulto. Jos lėtas ritmingas alsavimas persipynė su traukinio dundėjimu ir kartkartėmis tamsoje pro šalį pralekiančių traukinių riaumojimu.

O Ela, pratusi prie tylos savo miegamajame, name žaliuojančiame Edinburgo priemiestyje, bluosto nesudėjo. Tačiau jai tai buvo nė motais. Ji jaudinosi ir vis galvojo apie laukiančią kelionę,

apie tiek žadančią vasarą užsienyje. Tad gulėjo ant siauručio siūbuojančio gulto, po kietais iškrakmolytais medvilniniais patalais su raudonomis išsiuvinėtomis raidėmis LNER*, ir mintyse kartojosi prancūziškas frazes. Taip, ji buvo pirmūnė klasėje ir sulaukdavo madmuazelės Muri pagyrų, bet įtarė, kad pati mokytoja kalba su šiurkščiu Morningsaido akcentu. Prancūzų kalba visai kitaip skambėdavo gramofono įrašuose, kuriuos leisdavo mama. Ji svajingai šypsodama klausydavosi Moriso Reno dainų ir pasakodavo, kad vaikystėje gyvendama Paryžiuje buvo jo koncerte. „Žinai, Ela, jei nori išmokti kalbą, būtina pagyventi toje šalyje, – sykį pasakė dukteriai. – Jau nekalbu apie tai, kad geriau suprasi tos šalies kultūrą.“ Taigi per praeitas Kalėdas mama parašė senai draugei Marianai Martė ir paklausė, gal Ela galėtų pas ją paviešėti savaitėlę ar dvi.

– Dar geriau! Išvyksi ne porai savaitių, o esi kviečiama visą vasarą praleisti kartu su ja ir dvynukais vasarnamyje Rė saloje! Tik įsivaizduok, kalbėsi prancūziškai kaip vietinė!

Ela slapčia truputį nusivylė. Ji labai troško apsilankyti Paryžiuje, kuris žadėjo būti rafinuotas ir elegantiškas, „Picture Post“ buvo skaičiusi straipsnį apie garsiąją pasaulinę parodą, pernai vykusią Prancūzijos sostinėje. O apie tą salą nė girdėti negirdėjo. Atsiverčiusi „Pasaulio atlasą“ pamatė, kad tai vienas iš tų plonyčių žemės siūlelių, tarytum nukrapštytų nuo Atlanto pakrantės ir įkritusių į vandenį. Na, kad ir kaip ten būtų, nuotykis yra nuotykis, ypač merginai, niekad nenukeliausiai toliau Faifo.

Planavo jie ištisas savaites, „Dženers“ parduotuvėje Ela susipirko vasarinį garderobą: tris maudymosi kostiumėlius, rinkinį naujų

* *London North Eastern Railway* – Londono šiaurės rytų geležinkelis (angl.).
Čia ir toliau – vert. past.

apatinių, pasimatavo keletą lengvų medvilninių suknelių, tokių gražių, kokių dar niekada neturėjo.

– Nepamiršk prisidengti, nes esi labai šviesios odos, – jaudinosi mama. – Ir skrybėlės nuo saulės nepamiršk, kitaip išryškės strazdanos ir labai pasigailėsi!

Likus vienai dienai iki išvykimo, tėtis padovanojo Elai nedidelį kelioninį krepšį.

– Man sakė, kad tokio būtinai reikia merginai, išsiruošusiai į užsienį, – šypsojosi jis.

Žalvarinė krepšio spynelė buvo rakinama, tad Ela užmovė raktelį ant juostelės ir pasikabino ant kaklo; krepšio vidus buvo iš vyšnios raudonio šilko. Krepšyje gulėjo keli buteliukai ir indeliai su sidabro spalvos dangteliais, taip pat šukų rinkinys ir mažas ovalus veidrodėlis, viskas pritvirtinta dailiais odiniais dirželiais. Vietos pakako ir jos naktiniams daikteliams, ir keliems niekniekiams, kurių gali prisireikti kelionėje. Visa kita buvo tvarkingai sulankstyta, suvyniota į šilko popierių ir sukrauta į didįjį lagaminą.

Keltas artėdamas prie molo ėmė lėtinti greitį, ir uoste staiga visi sukruto. Jūreivis nunešė Elos lagaminą į laivą ir dėkingas šypstelėjo, kai pažvelgęs per petį pamatė, kad mergina pagriebusi kelioninį krepšį seka jam iš paskos. Kažkoks vyriškis su berete įtaisė dėžę su cypsinciais viščiukais pavėsyje už vairinės ir sėsdamasis ant kieto medinio suolo palei visą bortą nusišypsojo Elai. Galų gale, kažkam surikus ir pamojus, virvės buvo atrištos, ir keltas lenktyniaudamas su potvyniu nuburzgė atgal į salą.

Ela nuėjo arčiau pirmagalio ir pažvelgė į savo kelionės tikslą – blyškų žemės lopinėį, pasislėpusį už bangų. „Per audrą salą turbūt visai užlieja“, dingtelėjo jai. Prisimindama mamos pamokymus, viena ranka prilaiė šiaudinę skrybėlę, saugančią veidą nuo beįsismarkaujančios saulės, mat išplaukus į jūrą vėjas sustiprėjo ir

grasinosi nupūsti skrybėlę jai nuo galvos ir nuridenti per bangas. Mergina apsilaižė sausas lūpas ir pajuto druskos skonį.

Dangus buvo svaigiai mėlynas – visai kitoks negu Edinburgo pilkuma, prie kurios buvo pratusi, – ir ji pakėlusi galvą akimis nusekė aukštai virš jos skriejančią žuvėdrą.

Pakreipusi galvą, sekdamą nulekiantį paukštį, Ela pažvelgė atgal į žemyną, tolstantį laivui paliekant purslų taką. Ūmai jai pasidarė baisu, tarytum būtų nužengusi nuo žemės krašto; atrodė, jog kažkur, paralelinėje visatoje, kituose jos lankytuose miestuose – Edinburge, Londone, Paryžiuje – gyvenimas vis dar verda, o ji paliko tą pasaulį užnugary.

Keltas skrodė bangas, balti Rė salos paplūdimiai vis artėjo. Jie Elai priminė Turnerio paveikslus, apie kuriuos sužinojo per dailės pamokas mokykloje. Užlieta vasaros pavakario šviesos, jūra žibėjo lazurito ir turkio atspalviais, o sala po tankia žalių pušų skraiste atrodė lyg išlieta iš balto aukso. Giliai įkvėpusi sūraus oro, Ela staugia panoro šitaip plaukti amžinai, visą gyvenimą nugyventi kažko laukdama, skriedama virš bangų, laisva kaip tie paukščiai, nardantys virš jos vaiskiai mėlyname danguje.

Bet netrukus – per greitai – keltas jau švartavosi prie molo uosto pakraštyje. Kiek toliau ištįsusi krano ranka kilnojo krovinius į didesnę laivą, aplink rėkavo vyrai ir klykavo žuvėdros.

Nešini krepšiais ir ryšuliais keleiviai plūstelėjo į priekį. Vyriškis su berete pastatė dėžę su viščiukais ant dviračio ir siauru trapu saugiai išlaviravo į krantą.

Ela paėmė lagaminą ir krepšį ir šiek tiek persikreipusi išlipo iš kelto. Mariana Martė rašė, kad jie ją pasitiksią, bet mergina nė nenutuokė, kaip tie *jie* atrodo. Anot mamos, sena jos draugė – energinga, didelėmis akimis ir tamsiais garbanotais plaukais.

O Mariana laiškuose rašė, kad jos dvyniams Karolinai ir Kristofui po aštuoniolika ir jie nekantrauja praleisti vasarą su naująja drauge, ypač kai ji panašaus amžiaus.

Minia prasisklaidė, automobiliai išsivažinėjo dulkėtu keliu, ir Ela pamatė asiliuko traukiamą vežimą, atidardantį kitoje molo pusėje. Vežime atsistoję, kad būtų geriau matomi virš minios, jai mojavo du jaunuoliai: mergina vilnijančiomis kaštoninėmis garbanomis ir vaikinai su kirpčiukais, dengiančiais tamsias akis. Saulė ant veido ir šešėliai išryškino dailius bruožus. Porelė atrodė pasitikinti savimi, atsipalaidavusi, ir Ela iškart pajuto jiems simpatiją, pamiršo visus nuogąstavimus dėl vasaros pas nepažįstamus žmones. Mergina vilkėjo trumparankovę palaidinę ir bridžius, nuogos blauzdos buvo įdegiusios, vaikinai – medvilninius marškinius, kuriuos nešioja žvejai, ir plačias kelnes. Ela su aptemptu švarkeliu ir ilga suknele pasijuto suvaržyta ir perdėtai tvarkinga.

Kristofas ir Karolina išsoko iš vežimo ir priėjo. Ela sveikindamasi padavė ranką Karolinai ir susigėdusi nuraudo, mat ši kaip tik tuo metu pasilenkė prie Elos ir pabučiavo viešnią į abu skruostus. Skrybėlė pakrypo ant šono, Ela sutrikusi atsigrėžė į Kristofą ir sustingo nenučiuokdama, kaip derėtų elgtis pagal etiketą. Paskui išmušė dar ryškesnis raudonis, mat vaikinai irgi pabučiavo ją į abu skruostus. Slėpdama sumišimą Ela užsismaukė skrybėlę ant akių ir pasidžiaugė, kad kraštai tokie platus.

– Eleonora Lenoks, sveika atvykusi! – smagiai žybciodamas akim ištarė Kristofas ir pasilenkė paimti didžiojo lagamino.

– Vadinkit mane Ela, visi taip vadina, nebent prisiverdu košės.

Jai palengvėjo suvokus, kad supranta, ką jis sako, ir kad pačiai pavyksta atsakyti. Iš pradžių nepasitikėjo savimi, ir vis dėlto pavyko rasti reikiamus žodžius.

– Netikiu, kad tokia mergina kaip tu galėtų prisivirti košės, – nusijuokė vaikinai. – Tu tokia daili ir tvarkinga! O lia lia! Lagaminai turbūt prikimštas vienodų kostiumėlių. Anaisei bus per sunku tempti. Teks mums eiti greta vežimo.

– Nekreipk į jį dėmesio, jis tik tave erzina, – Karolina paėmė Elą už rankos. – Tavo suknelė nuostabi, taip pat ir kelioninis krepšys, atleisk mums, visada būnam *décontractés*, atsipalaidavę, kai atvykstam į salą. Smagu pailsėti nuo Paryžiaus. Pamištame, kaip atrodo civilizuoti žmonės.

– Na taip, bet kas gi iš tiesų yra civilizacija? – Kristofas pastatė sunkų lagaminą ant dulkėtos žemės už vežimo. – Driščiau ginčytis dėl to, kad visada turėtume gyventi taip, kaip Rė saloje, o visas tas apsimesinėjimas ir pozavimas Paryžiuje tėra cirkas. Mieste – galybė žmonių, kuriuos galėtum pavadinti visiška civilizuotųjų priešingybe. O jei apie platesnį pasaulį, – kalbėjo jis, taip įsijausdamas, kad net akys sublizgo, – fašistai Ispanijoje žudo savo brolius, vokiečiai nesilaiko nė vieno pažado, duoto Versalyje: apsiginklavo ir okupavo Austriją. Jie geidžia plėsti savo imperiją. Kas žino, kokie jų tikslai? Tikrai ne patys tyriausi. Pabėgėliai plūsta į Paryžių, mūsų giminaičiai slapstosi bijodami būti nuteisti. Visoj Europoj sumaištis! Kaip galima vadinti tai civilizacija?

Ela iš po skrybėlės žvelgė į patrauklų veidą, kuris vaikinui kalbant dar skaisčiau sušvito jaunatviška aistra. Jis gestikuliuo tvirtomis, saulėje įdegusiomis rankomis, kiekvieną mintį pabrėždamas su ūmia jėga.

– Eime, Kristofai, – Karolina dailia įdegusia rankute palietė jam petį, – dabar ne laikas politinėms kalboms. Eleonora turbūt labai pavargusi po kelionės, o *maman* laukia mūsų namie.